

نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار اردبیل

تألیف

بهنام جودی

(دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی لارستان، فارس)

مرضیه موغلی

(دانشیار و عضو هیئت علمی گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی لارستان، فارس)

احمدعلی خرم‌بخت

(استادیار و عضو هیئت علمی گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی لارستان، فارس)

انتشارات جهاد دانشگاهی استان اردبیل

۱۴۰۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	پیشگفتار.....
فصل اول: کلیات مدیریت	
۱۵	مقدمه.....
۱۵	مدیریت.....
۱۶	نظریه نقش‌های مدیریتی.....
۱۸	خلاقیت مدیران.....
۱۸	مدیریت موفق و موثر.....
۱۹	وظایف مدیریت.....
۱۹	برنامه ریزی.....
۲۰	سامان دهی.....
۲۰	تفاوت مدیریت و رهبری.....
۲۱	ارزیابی.....
۲۱	ده اصل مهم مدیریت.....
۲۱	سیر اندیشه های مدیریت.....
۲۱	مکتب کلاسیک.....
۲۲	مکتب نئوکلاسیک.....
۲۳	مکتب اقتضایی.....
۲۳	مکتب نوگرایی.....
۲۴	سطوح مدیریت.....
۲۴	مدیریت عملیاتی.....
۲۴	مدیریت میانی.....
۲۵	مدیریت عالی.....

فصل دوم: مدیریت شهری

۲۷	مقدمه:
۲۸	سیستم مدیریت شهری
۲۹	جایگاه مدیریت شهری در نظام برنامه‌ریزی
۳۱	تبیین اهداف و راهبردها
۳۲	ویژگی‌های مطلوب
۳۴	تعیین معیارهای ارزیابی
۳۴	ویژگی‌ها و شرایط محیطی
۳۵	مدیریت شهری از دید سازمان ملل
۳۵	پیشینه مدیریت شهری
۳۶	وظایف مدیریت شهری
۳۶	آماده‌سازی زیرساخت اساسی و عملکرد کارآمد شهرها
۳۷	برنامه‌ریزی استراتژیک
۳۷	مدیریت شهری در جهان معاصر
۳۸	اهداف و ابزارهای مدیریت شهری
۳۸	دولت مرکزی و دولت محلی
۳۹	برنامه‌ریزی اقتصادی در شهرها
۴۱	طراحی نظام اهداف - ابزار
۴۸	سیاست‌های اقتصاد شهری
۵۱	جمع‌بندی

فصل سوم: توسعه پایدار

۵۳	مقدمه:
۵۵	توسعه
۵۶	تاریخچه توسعه
۵۷	دیدگاه مربوط به توسعه
۶۱	ویژگی‌های توسعه
۶۲	مفهوم پایداری
۶۳	مفهوم ناپایداری

۶۴	سیر تکوینی مفاهیم توسعه پایدار
۶۶	بنیان فلسفی توسعه پایدار
۶۸	مفهوم توسعه پایدار
۷۱	الزامات توسعه پایدار
۷۲	شاخص های توسعه پایدار
۷۳	عواملان توسعه پایدار
۷۳	دولت ها
۷۴	سازمان های بین المللی
۷۵	سازمان های غیردولتی
۷۶	سیر تحول دیدگاه های توسعه و شاخص های توسعه پایدار
۸۰	توسعه پایدار به عنوان یک سیستم
۸۱	توسعه پایدار شهری
۸۴	ملاحظات کلی در برنامه ریزی برای توسعه شهری پایدار
۸۷	توسعه پایدار و آینده نگری
۸۸	شاخص های توسعه پایدار

فصل چهارم: بررسی و شناخت اردبیل

۹۷	جایگاه و نقش کلان شهر اردبیل
۹۸	شناخت پایه کلان شهر اردبیل
۹۹	مشخصات عمده جغرافیایی و اقلیمی
۱۰۱	مسائل و مشکلات توسعه و عمران
۱۰۲	طبقه بندی امکانات توسعه و عمران
۱۰۴	مشخصات عمده زیست محیطی
۱۰۹	طبقه بندی امکانات اردبیل
۱۱۰	گردشگاه های شهر اردبیل
۱۱۲	مشخصات عمده جمعیت
۱۱۴	طبقه بندی مسائل و مشکلات اردبیل
۱۱۴	مشخصات عمده اجتماعی
۱۱۵	جمعیت افق در طرح جامع شهری اردبیل
۱۱۵	مشخصات عمده اقتصادی

۱۱۷.....	مشخصات عمده مسکن
۱۱۸	ویژگی اقتصادی زمین و مسکن
۱۱۸.....	مسائل وضع موجود در شهرک ها.....
۱۱۸.....	تحولات عمده در موقعیت استقرار صنایع .....
۱۲۰.....	طبقه بندی مسائل ومشکلات عمرانی اردبیل .....
۱۲۰.....	صنعت در شهر اردبیل .....
۱۲۱.....	خدمات در شهر اردبیل .....
۱۲۱.....	ویژگی های اقتصادی جمعیت اردبیل .....
۱۲۴.....	مسائل ومشکلات اقتصاد زمین ومالکیت .....
۱۲۵.....	امکانات توسعه .....
۱۲۶.....	مشخصات عمده زمین وکالبد .....
۱۳۲.....	طبقه بندی مسائل ومشکلات .....
۱۳۳.....	مشخصات عمده رفت وآمد شهری .....
۱۳۴.....	مشخصات عمده مسکن .....
۱۳۷.....	مشخصات عمده تاسیسات وتجهیزات شهری .....
۱۳۹.....	مشخصات عمده فرم ،سیما ومنظر شهری .....
۱۴۲.....	مشخصات عمده مدیریت اجرای طرح های توسعه شهری .....
۱۴۹.....	پهنه بندی حریم شهر اردبیل .....
۱۴۹.....	جمع بندی مشخصات عمومی شهر .....
۱۵۲.....	فرایند تصمیم سازی (جغرافیای زیست محیطی) .....
۱۵۴.....	فرایند تصمیم سازی (جمعیتی و اجتماعی) .....
۱۵۶.....	اقدامات پیشنهادی (برنامه ها،پروژه ها،توصیه ها).....
۱۵۷.....	فرایند تصمیم سازی (زمین وکالبد شهری).....
۱۶۰.....	فرایند تصمیم سازی رفت وآمد شهری .....
۱۶۳.....	فرایند تصمیم سازی(مدیریت شهری).....
۱۶۵.....	فرایند تصمیم سازی (تاسیسات وتجهیزات زیربنایی شهری از قبیل آب، فاضلاب، برق .....

به جهت اینکه شهرداری با نظم و قالب دهی به فضای زیست محیطی در همه جنبه ها، به دنبال بیشینه سازی رفاه عمومی شهروندان و دستیابی به توسعه پایدار قسمت ها و محلات شهری است. ارزیابی عملکرد درواقع یکی از راه های اساسی و مهم مدیریت برای تحقق استراتژی ها، اهداف و برنامه ها است و یکی از راه های ارزیابی عملکرد میزان رضایتمندی مردم است. به همین مبنا، کتاب حاضر با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه و در ارتباط با ابعاد پایداری محلات و عملکرد شهرداری در پایداری محلات، به دنبال سنجش وضعیت عملکردی شهرداری و تعیین و تبیین استراتژی بهینه در ۲۴ محله کلان شهر اردبیل است. شهرداری با توجه به وظایفی که در سطح محله بر عهده دارد، با انجام وظایف خود به صورت مطلوب می تواند در پایداری محلات تأثیرگذار باشد. در این میان، نقش و توانمندی اهرم شهرداری در قالب تدوین و اجرای برنامه ها در محلات شهری به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در پایداری شهری شناخته شده است. پس می توان گفت، هدف تنوریک و کلان سیستم شهرداری ها تقویت فرآیند توسعه پایدار شهری است، به نحوی که زمینه و محیط مناسب برای زندگی راحت، امن و کارآمد شهروندان به تناسب ویژگی های آنان و جامعه مرتب، فراهم آید. همچنین تأکید اصلی شهرداری بر اتخاذ سیاست های مناسب در بخش های راهبردی برای ظرفیت سازی و توان بخشی در سطوح محلی، به جای اجرای پروژه های عظیم عمران شهری است. برخی محققان، مدیریت حفظ و احیاء بافت های تاریخی را با اهداف توسعه پایدار هماهنگ دانسته اند و اقدامات و برنامه های بهسازی و نوسازی بافت های تاریخی را تحقق توسعه پایدار شهری می دانند. ویژگی های بافت تاریخی وضعیت ناپایداری را در ابعاد مختلف باعث شده است، از جمله این ویژگی ها می توان به وجود فضاها و عناصر دارای ارزش در کنار فضاها و عناصر فاقد ارزش اشاره کرد که گاهی در تقابل با آنها، افت کیفیت بافت، افزایش فرسودگی و ناکارآمدی را بر بافت تحمیل کرده اند. از این رو، چنانچه مدیریت بافت تاریخی با استفاده بهینه از ارکان خود بتواند در جهت سامان دهی فضاها و عناصر داخل بافت اقدام کند و ویژگی های دارای ارزش را برجسته گرداند، به فرآیند پایداری محله ای و اهداف شهر پایدار کمک خواهد کرد. ارزیابی عملکرد شهرداری از یک سو می تواند به عنوان ابزاری برای خودآگاهی از پیامدهای اقدامات انجام گرفته عمل کند و از سوی دیگر، می تواند به مثابه ابزاری برای نیازسنجی شهروندان به کمک برنامه ریزان و شهرداران بیاید، چرا که از طریق ارزیابی عملکرد می توان علاوه بر سنجش میزان

رضایتمندی مردم از سرویس های ارائه شده، نیاز و اولویت آنها را تعیین و فرایند توسعه را اجتماع محور کرد. بدین ترتیب، ارزیابی می تواند منجر به برنامه ریزی در راستای تخصیص بهینه منابع، تقویت نقاط قوت، جبران کاستی ها و جلوگیری از آزمون و خطاهای معمول و تحمیل هزینه های اجتماعی، اقتصادی و محیطی ناشی از عدم نیازسنجی شهروندان شود. حال اگر به رابطه مستقیم میان میزان مسئولیت پذیری و مشارکت و میزان رضایتمندی از عملکرد مدیران که در ذات هر انسانی نهفته است، اشاره ای داشته باشیم، به اهمیت عملکرد شهرداران بیش از پیش پی خواهیم برد.

بهنام جودی